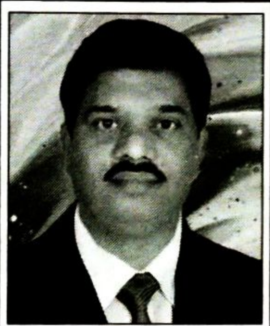
గురజాడ కవిత్వం-సంస్కరణ దృక్పథం

గురజాడ రాసిన ముత్యాలసరాలు, కవిత్వంలో వ్యక్తమైన సంస్కరణ భావాల్ని విశ్లేషించడం ఈ వ్యాసం లక్ష్యం. గురజాడ అప్పారావు (1862-1915) జననం తెలుగుసాహిత్యానికి అరుణోదయం వంటిదనీ, కందుకూరి సాంఘిక విప్లవాన్నీ, గిడుగు భాషావిప్లవాన్నీ తనలో సమన్వయించుకొని, సరికొత్త సాహిత్య విప్లవాన్ని లేవనెత్తిన నవయుగ వైతాళికుడని విమర్శకుల అభిప్రాయం (సినారె,1989:195 తొలిముద్రణ,1967). గురజాడ రాసిన రచనలకంటే, ఆయన సాహిత్యంపై వచ్చిన విమర్శలు, పరిశోధనల పుటలే ఎక్కువగా ఉంటాయంటే అతిశయోక్తికాదేమో. ఇంచుమించు ప్రతి ప్రముఖ తెలుగు సాహితీవేత్తా ఏదొక సందర్భంలో గురజాడ సాహిత్యాన్ని ప్రస్తావించకుండా ఉండరనుకుంటున్నాను. ఆయన రచనల్లో ప్రస్తావించిన సమస్యల ప్రభావం అటువంటిది.

గురజాడ పుట్టకముందునుండే మనదేశంలోను, మనరాష్ట్రంలోను సంస్కరించుకోవాల్సిన అనేక సమస్యలున్నాయి. పాలకులు, వారినాశ్రయించుకొని సృజన సాహిత్యాన్ని సృష్టించిన వాళ్ళూ వర్ణాశ్రమధర్మాలపేరుతో వాటిని అవిచ్ఛిన్నంగా కొనసాగిస్తూనే వచ్చారు. తెలుగుసాహిత్యం వరకే చూసినా కుల, మతాల ప్రస్తావన లేకుండా సాహిత్య సృజన జరగలేదు. శివకవులు, అన్నమయ్య, వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి, వేమన వంటి వాళ్ళు సాహిత్యంలో కొన్ని ఆధిపత్య ధోరణుల్ని ప్రశ్నిస్తూ, సంస్కరణ భావాల్ని కోరుకున్నా, అవన్నీ భావవాద పరిధుల్ని దాటే ప్రయత్నం మాత్రం చేయలేదు. వీరిలో వేమనను కొంత భిన్నంగా అర్థం చేసుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. ఆ భావజాల పరిణామం గురజాడలో మరింత అభ్యుదయ స్థాయిలో కనిపిస్తుంది.

ఆచార్య **దార్ల వెంకటేశ్వరరావు,**
తెలుగు శాఖాధిపతి,
సెంట్రల్ యూనివర్సిటీ,
హైదరాబాద్,
ఫోను: 9182685231

సాహిత్య రచన కోసం గురజాడ కేటాయించింది తక్కువ సమయమే అయినప్పటికీ ఆయన రాసిన రచనల్లోని భాష, భావజాలాల వల్ల ఆధునిక సాహిత్యానికి యుగకర్త అని ఆయన్ని ప్రశంసించేలా చేశాయి. గురజాడ ఒకవైపు ఆస్థానంలో ఉద్యోగిగా విధులు నిర్వర్తిస్తూనే మరొకవైపు సృజనాత్మక సాహిత్యాన్ని అందించారు. అయినా ఆయన సాహిత్యం ఇంచుమించు ఆధునిక సాహిత్యానికి మార్గాన్నేర్పరిచిందనవచ్చు. అందుకే చాలామంది ఆయన్ని ఆధునిక సాహిత్యానికి యుగకర్తగా భావిస్తున్నారు. గురజాడ రచనా ప్రభావం వల్ల ముందుగా తెలుగు సాహిత్యంలో అభ్యుదయ సాహిత్యం రావాల్సి ఉన్నా భావకవిత్వం తర్వాతనే అభ్యుదయకవిత్వం వచ్చింది. అంటే అప్పటికింకా సంప్రదాయ సాహిత్యం ప్రభావం గాఢంగానే ఉంది. అందువల్లనే కొన్ని మార్పులతో భావకవిత్వం రాగలిగింది. దానిలో కొద్దిగా బావ నవ్యత కనిపించినా, రూపంలో పద్య సంప్రదాయమే అత్యధికంగా కనిపిస్తుంది. దీన్ని రాయప్రోలు, నాయని తదితరుల సాహిత్యంలో చూడొచ్చు. పాశ్చాత్య ప్రభావం భావకవిత్వంపై ఉన్నా, అది కూడా పరోక్షంగా అనువాద రచనలుగానే కొనసాగింది. కానీ, గురజాడ సృజనాత్మక రచనా ప్రభావం వచన రచనల సృష్టికి, తద్వారా సాహిత్యంలో వాస్తవికతకు మార్గాన్నేర్పరిచింది. ఇది తెలుగు సాహిత్య పరిణామంలో గురజాడ రచనల వల్ల వచ్చిన సాహిత్య సంస్కరణ.

గురజాడ పేరు చెప్పగానే కన్యాశుల్కం (1892) నాటకాన్ని విస్మరించలేం. అందులో భాషా విప్లవంతో పాటు అనేకాంశాలు చర్చలోకి వచ్చాయి. అవన్నీ ప్రత్యక్షంగా సామాన్య ప్రజలందరికీ చెందకపోయినా, దాని ప్రభావం వల్ల తర్వాత వచ్చిన సాహిత్యంలో సామాన్య ప్రజల్ని వస్తువులుగా స్వీకరించడానికి కారణమైంది. గురజాడ చేపట్టిన ఏ సాహిత్య ప్రక్రియల్ని తీసుకున్నా సంస్కరణ భావజాలం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. ఆంగ్ల కవిత్వం, సంప్రదాయ ప్రభావ కవిత్వం, సంస్కరణాత్మక భావజాల కవిత్వంగా గురజాడ కవిత్వాన్ని మూడు రకాలుగా విభజించుకొనే వీలుంది. కుక్క, చంద్రహాస, సారంగధర మొదలైనవన్నీ గురజాడ ఆంగ్లంలో రాసినవి. వీటిలో సారంగధర (1883) మాత్రమే లభిస్తుంది. దీన్ని ముత్యాలసరాల ఛందస్సులోనే రాంభట్ల కృష్ణమూర్తి తెలుగులోకి అనువదించారు. గురజాడకు సంప్రదాయ కవిత్వం రాయడం చేతకాక దానికి భిన్నమైన కవిత్వం రాస్తున్నారనే ప్రచారాన్ని తిప్పికొట్టడానికి 'సుభద్ర' కావ్యాన్ని సంప్రదాయపద్ధతిలో రాశారని పరిశోధకుల అభిప్రాయం (సెట్టి ఈశ్వరరావు, గురజాడరచనలు, కవితల సంపుటం,1991: 120 (వి.వి.తొలి ప్రచురణ, 1984) .కవిత్వంలో ఇవన్నీ గురజాడ ప్రతిభాపాటవాల్ని తెలిపే ఒకపార్శ్వాన్ని చూపిస్తుంటే మిగతా కవిత్వమంతా ప్రధానంగా ఆయనలోని అభ్యుదయ భావజాలాన్ని వెల్లడిస్తుంది. అభ్యుదయభావాల్లో సంస్కరణభావ జాలం ఒకటి. తనకాలం నాటి సమాజంలో ఉన్న సనాతన భావజాలం వల్ల అత్యధిక సంఖ్యలో ఉండి కూడా బలహీనవర్గాలై జీవిస్తున్న వారిపక్షాన్ని నిలబడి, వారి అభ్యున్నతికోసం తనకున్న పరిధిలో సాహిత్య సృజన చేయడం గొప్ప విషయంగానే భావించాలి. ఈ విషయంలో ప్రతి రచయితకున్నట్లే గురజాడకు కూడా కొన్ని పరిధులు, పరిమితులు ఉన్నాయనీ గుర్తించాలి.

సంఘ సంస్కరణ:

వ్యవస్థలో కొన్ని లోపాలుగా కనిపించేవాటిని సరిదిద్దడమే సంస్కరణ. అది సమాజంలో వివిధ రకాలుగా కనిపిస్తాయి. అవి మతం, కులం, లింగం, ప్రాంతం, భాష మొదలైన్న పేర్లతో జరిగే ఆధిక్యతగానో, అణచివేతగానో ఉండవచ్చు. వీటి వల్ల కష్టనష్టాలను వివరించి, వాటిని సరిదిద్దడమే సంఘసంస్కరణ అని పిలవవచ్చు. ఈ సంఘసంస్కరణోద్యమంలో తెలుగుసాహితీవేత్తలు కూడా తమ రచనల ద్వారా పాలుపంచుకున్నారు. అలాంటి వారిలో కందుకూరి వీరేశలింగం, గిడుగు రామ్మూర్తి తదితరులతో పాటు గురజాడ కృషి ఎంతగానో ఉంది. సమాజంలో వస్తున్న మార్పుల్ని గుర్తించడమే కాకుండా, ఆ మార్పుల్ని వేగవంతం చేశాడని విమర్శకులు (డి.చంద్రశేఖరరెడ్డి, సంఘసంస్కరణకవిత్వం, రజతోత్సవసంచిక, 43:1988) అన్నారు.

వర్ణాధిక్యతను నిరసించడమంటే కులాధిక్యతను నిరసించడమే:

వర్ణం, కులం వేర్వేరు అర్థాల్లో తీసుకునే అవకాశం ఉన్నా, మన తెలుగుసాహిత్యంలో ఈ రెండింటినీ పెద్దవ్యత్యాసంతో ప్రయోగించలేదు. గురజాడ అప్పారావు వర్ణాధిక్యతను నిరసించడమంటే, కులాధిక్యతను నిరసించడంగానే భావించాలి. కులభేదాలు ఉండకూడదనేది గురజాడ దృష్టి. అక్కడితో ఆగిపోకుండా, కులాంతర వివాహాలు చేసుకోవడం ద్వారా కులభేదాలు లేకుండా కలిసిమెలిసిజీవించవచ్చనే ఆలోచన కూడా గురజాడలో కనిపిస్తుంది. దీన్ని సమన్వయిస్తూ 'లవణరాజుకల' (1911) కథాగేయాన్ని రాశారు. లవణరాజుకథకు మూలం వాశిష్ఠరామాయణం. అందులో తాత్త్వికార్థంలో లవణరాజుకథ కనిపిస్తుందని సినారె అన్నారు. గురజాడ దీన్ని సమకాలీన సమాజాన్ని ప్రతిఫలించేటట్లు సంస్కరణభావాలతో లౌకికార్థంలో

వర్ణించారు.క్రీ.శ. 18, 19 శతాబ్దాలు భారతదేశంలో దళితులకు ఉష: కిరణాలు ప్రసరించిన కాలాలు. ఇటువంటి భావాలనే ప్రత్యక్షంగా కాకపోయినా, పరోక్షంగానైనా గురజాడ తనకవిత్వంలో వర్ణించారు.

"వెలుగునీటను గ్రుంకె చుక్కలు
చదల చీకటి కదలబారెనుబీ
యెక్కడనొ ఒకవెట్టుచాటున
నొక్కకోకిల పలుకసాగెను

మేలుకొలుపుల కోడికూసెను
విరులు కన్నులు విచ్చి చూసెనుబీ
ఉంది, ఉడిగియు, ఆకులాడగ
కొసరెనోయన గాలివీచెను" (ముత్యాలసరాలు) దీన్ని జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే, చుక్కలు అస్తమించడం, చీకటివెళ్ళిపోవడం మొదలవడంతోపాటు మేలుకొలుపుల కోడి కూసిందట! ఇది దళితుల కోసమేనని ప్రత్యక్షంగా చెప్పకపోయినా, వారికి రాబోయే కొత్తవెలుగులలోకాన్ని ప్రవచిస్తున్నట్టుగానే ఉంది.గాంధీజీ హరిజనోద్ధరణను ప్రారంభించకముందే గురజాడ 'లవణరాజుకల' (1911) లో వర్ణ ధర్మం అధర్మ ధర్మం' అన్నారు.

"మలినదేహులమాలలనుచును
మలినచిత్తుల కధిక కులముల
నెలవొసంగిన వర్ణ ధర్మమ
ధర్మ ధర్మంబే"
"మంచిచెడ్డల మనుజులందున
ఎంచిచూడగ రెండె కులములు
మంచియన్నది మాలయైతే
మాలనే అగుదున్"

గురజాడ మతాన్ని ప్రేమించడం కంటే, మనిషిని ప్రేమించాలనే బోధించారు. 1909 మే 21వ తేదీన మునిసుబ్రహ్మణ్యం గారికి రాసిన లేఖలో మానవుని ప్రేమించటమే గొప్పప్రేమ అని తన అభిప్రాయాన్ని తెలిపారు. దీనిలో మంచియన్నది మాలయైతే అనే పాదాల్ని కత్తి పద్మారావు వంటి దళిత సాహితీవేత్తలు వ్యాఖ్యానిస్తూ గురజాడ దళితులతో మమేకం కాలేకపోయాడనే భావాన్ని వ్యక్తం చేశారు. కానీ, "మంచి అయితేనే మాలను అవుతాననేది" గురజాడ ఉద్దేశం కాకపోవచ్చు.

మతసంస్కరణకాదు, మతం నశిస్తుందనే విప్లవభావాలు:

"మనిషి" అనే గేయంలో-
" మనిషి చేసే రాయి రప్పకి
మహిమ కలదని సాగి మొక్కుతు
మనుషులంటే రాయిరప్పల
కన్న కనిష్టం
గాను చూస్తావేల బేలా?
దేవుడెక్కడో దాగెనంటూ
కొండకోనల వెతుకులాడెదే వేలా?"

అని ప్రశ్నించడంలో గురజాడ మతం మానవుల సహృదయవాతావరణాన్ని పెంచేలా ఉండాలి తప్ప, ఆధిక్యాన్ని ప్రదర్శించేలా ఉండకూడదనే ఉదాత్తభావాలున్నాయి. "ముత్యాలసరములు" లో -

"యెల్లలోకములక్క యిల్లై
వర్ణభేదము లెల్ల కల్లై
వేల నెరుగని ప్రేమబంధము
వేడుకలు కురియ,
మతములన్నియు మాసిపోవును

జ్ఞానమొక్కటి నిలిచి వెలుగును" అని ప్రవచించారు. మతాలన్నీ మాసిపోవడమనేది సామాన్యమైన మాటకాదు. అది ఏ మతమైనా మతం మత్తువంటిదే. మనిషిని భౌతికదృష్టికి అతీతం చేస్తుంది. ఈలోకంలో భౌతిక అవసరాలన్నీ తాత్కాలికాలనీ, శాశ్వతమైనవన్నీ మరోలోకంలో ఉంటాయని భావవాదదృష్టిని అలవాటు చేస్తుంది. ఇది క్రమేపీ మూఢత్వం వైపు పయనించేటట్లు చేస్తుంది. శాస్త్రీయతను నిరాకరించి, దానికి కూడా దైవమే కారణమంటుంది. దైవం, మతం పేరుతో ప్రజల్ని మూఢత్వం వైపు నడిపిస్తూ యుగయుగాలుగా కొన్నివర్గాల వాళ్ళు దోపిడీచేస్తున్నారు. ఈ దోపిడీ నుండి బయటపడాలంటే మతం పేరుతో జరిగే మూఢత్వం పోవాలి. అది శాస్త్రసాంకేతక విజ్ఞానం వల్లనే సాధ్యమౌతుంది. అది భవిష్యత్తులో జరిగితీరుతుందనీ, అప్పుడు మతం మాసిపోతుందని ప్రజలు నిజమైన మనుషులుగా జీవించే కాలం ఒకటి వస్తుందని ఆకాంక్షించాడు గురజాడ. అందుకనే 'గతకాలము మేలు వచ్చు కాలము కంటే" అనకుండా 'రాబోయేకాలమే గొప్పదనే స్పృహను కల్గించడంలో ఆశావహ, అభ్యుదయ దృక్పథం కనిపిస్తుంది. గురజాడ ఈ భావాలన్నీ కేవలం నినాదాలుగానో, నిస్సారంగానో చెప్పలేదు. గొప్పకళాత్మకంగా, సత్యనిష్ఠతో అందరికీ అనుభవంలోకి వచ్చేటట్లు వర్ణించారు. అందుకనే "గురజాడ తన కాలానికన్నా చాలా ముందున్నవారు. గిడుగువారి వ్యావహారిక వాదాన్నీ, కందుకూరి, రఘుపతిగారల సంఘసంస్కరణ దీక్షనూ జీర్ణించుకొని గేయం, కథానిక, నాటకం ఇత్యాది ఎన్నోసాహిత్య ప్రక్రియలను పండించాడని, ఈయనలో కాల్పనికత, వాస్తవికత రెండూ రెండుపాయలుగా సంగమించాయని, సమకాలీన సమాజాన్ని సవిమర్శకంగానూ, సృజనాత్మకంగానూ, కళాత్మకంగానూ, వాస్తవికతను ఆధారంగా చేసుకొని సౌందర్యవిలువలను కాపాడుకొంటూ సాహిత్య సృష్టిచేశాడని విమర్శకులు (కంచెనపల్లి చినవెంకటరామారావు, 2005:74, తొలిముద్రణ, 1982) వ్యాఖ్యానించారు.

(తెలుగు అధ్యయన శాఖ, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం, వరంగల్లు వారు 15-09-2012వ తేదీన నిర్వహించిన "గురజాడ జీవిత దృక్పథం-సాహిత్యం" అనే జాతీయ సదస్సులో సమర్పించిన పత్రం)

ప్రజా మణిపూస

సకల జన వికాస మాస పత్రిక

నవంబర్- 2021 సంపుటి : 2 సంచిక : 10 రూ. 50/-

శ్రీ గురజాడ అప్పారావు గారి వర్ధంతి

21-09-1862 - 30-11-1915

RNI No.APTEL/15835/2019

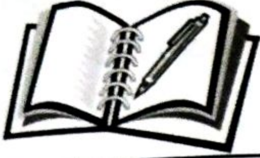
ప్రజా

మణిపూస

తెలుగు

మాసపత్రిక

సంపుటి - 2 సంచిక - 10 నవంబర్, 2021 పేజీలు : 80 వెల : 50/-

ప్రధాన సంపాదకులు & పబ్లిషర్
కనపర్తి రాజారావు

మేనేజింగ్ ఎడిటర్
డా॥ గుమ్మడి పెంచలయ్య

కొడుకుల శ్రీనివాస్, యాక్టివ్ జర్నలిస్ట్

అసోసియేట్ ఎడిటర్
శ్రీ కె.వెంకట అప్పారావు (Ph.D)

సీనియర్ సబ్ ఎడిటర్ & టెక్నికల్ అడ్వయిజర్
డా॥ ఎం.జయకుమార్, MBA., Ph.D,.

సంపాదకులు : శ్రీ బి.రాజేష్, B.Sc,.

సంపాదకులు : సత్యాల వెంకటేష్, MA.,(M.Phil)

ఫోటోగ్రాఫర్ : బి.వీరయ్య

డిజైన్ & డి.టి.పి
ఆర్.తేజేష్కు, Cell : 9866789072

కవర్ పేజీ డిజైన్ :
లక్ష్మీనారాయణ స్వామి సత్య తిరునగరి
Cell : 9848489000

Edited, Printed, Published and Owned by KANAPARTHI RAJA RAO, Plot No.302, Sai Towers I, Rednam Gardens, Visakhapatnam - 530 002, A.P. On behalf of KANAPARTHI RAJA RAO Printed at AMMA OFFSET PRINTERS, D.No.30-8-35, Dabagardens, Visakhapatnam - 530 020, A.P. Published by Plot No.302, Sai Towers I, Rednam Gardens, Visakhapatnam - 530 002, A.P.
Editor : KANAPARTHI RAJA RAO, Cell : 9492423833,
e-mail : kanaparthirajaro@gmail.com.

విషయ సూచిక